

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ
ในจังหวัดขอนแก่น

A Study of the Relations between Buddhism and Bun Kao Tradition
of Buddhist in KhonKaen Province

พว:ปรีชา กุตตจิตโต (แสนพรม), พว:ครูสุรคัมภีร์ญาณ
และทักษิณาร์ ไกรราช
Phrapreecha Guttacitto (Sanpom), Phrakhrusudhikhambhirayan
and Thaksina Krairach
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mali: preechak871@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมาของข้าวและความเชื่อของประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ เพื่อศึกษารูปแบบประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธในจังหวัดขอนแก่น และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธในจังหวัดขอนแก่น

ประเพณีบุญข้าวเป็นสื่อสะท้อนเรื่องราวของข้าวและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับคนไทยมาตั้งแต่โบราณ จึงต้องหาวิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้าว ไม่ว่าจะในด้านคุณภาพหรือปริมาณ วิธีการต่างๆที่ทำให้เกิดประเพณี พิธีกรรม คติความเชื่อเกี่ยวกับข้าวอย่างมากมาย

รูปแบบประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ ในจังหวัดขอนแก่น พบว่าแต่ละประเพณีก็จะมีรายละเอียดของกิจกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาแต่ละกระบวนการขั้นตอนของประเพณี ดังนี้ บุญคุณลานมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำขวัญข้าว เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชาวบ้าน ประเพณีบุญข้าวจี่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้าวเหนียวมาปั้นแล้วจี่ข้าวไปถวายพระ หากทำก็จะให้บุญกุศลมาก หากไม่ทำจะทำให้เกิดภัยร้ายแก่หมู่บ้านชุมชนได้ ประเพณีบุญข้าวประดับดินมีจุดมุ่งหมาย คือ เป็นวันที่ประตูนรกเปิดยมบาลจะปล่อยให้ผีนรกออกมาเยี่ยมญาติในโลกมนุษย์ ดังนั้นจึงพากันจัดห่อข้าวไว้ให้ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ถือว่าเป็นงานบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว บุญข้าวสากมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นบุญที่ให้พระให้เณรทั้งวัดจับสลาก เพื่อจะรับปัจจัยไทยทานตลอดจนสำหรับกับข้าวที่ญาติโยมนำมาถวาย เพื่ออุทิศส่วนกุศลถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า จะมีกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับประเพณีบุญข้าวก็คือ ความมกัตถัญญกตเวที บุญกิริยาวัตถุ 10 สัมปรายิกัตถประโยชน์ ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญคุณลาน คือ หลักรกรรม ความมกัตถัญญกตเวที ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวจี คือ ทาน สีล ภาวนา ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวประดับดิน คือ ความมกัตถัญญกตเวที ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวสาก คือ ความมกัตถัญญกตเวที

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; ประเพณี; บุญข้าว

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the background of rice and its belief of Buddhist, 2) to study the pattern of Bun Kao Tradition of Buddhist in KhonKaen province, and 3) to study the relations between Buddhism and Bun Kao tradition of Buddhist in KhonKaen province.

Bun Kao, which was mutual to Thai people since the ancient, was involved to rice and related things of rice; so people sought several ways to get rice qualitatively and quantitatively which made the tradition, ceremony, ad belief in rice really happened.

The pattern of Bun Kao Tradition of Buddhist in KhonKaen province was found that each tradition would have its own description differently depending on time of the process of a tradition. Bun Khun Lann was aimed to perform ceremony for encouragement of rice for being auspicious to villagers. Bun Kao Ji was aimed to mold sticky rice and get it roasted and offer then to the monks; it was believed that who had made it would be fortunated but if not, it would cause some harm for the village. Bun Kao Pra Dub Din was believed that it was the day that prince of devils would open the underworld door for ghosts to visit their families; so people would cook and make some rice packs to sacrifice to their deceased family members. Bun Kao Saak was aimed for monks to receive some necessaries as well as trays of food that folks offered to and for making merit for their ancestors.

The relations between Buddhism and Bun Kao tradition of Buddhist in KhonKaen Province revealed that there were the principles which were involved to the relations:

Kataññūkatavedī (gratitude), Tenfold Puññakiriya-vatthu (bases of meritorious action), and Samparāyikattha (spiritual welfare). The relations between Buddhism and Bun Kun Lann, Bun Kao Pra Dub Din, and Bun Kao Saak were involved by Kataññūkatavedī. And for Bun Kao Ji, there were Dāna (giving), Sīla (rules of morality), and Bhāvanā (mental development).

Keywords: Relations; Tradition; Bun Kao

1. บทนำ

ศาสนาความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อเป็นคำอธิบายปัญหา ความอยากรู้อยากเห็น และหากเป็นพิธีกรรมที่ต่อย้ำ ความสำคัญของศีลธรรมจรรยาจารีตการจัดพิธี ทั้งนี้ก็เพราะศีลธรรมจรรยาจารีต จะนำมาซึ่ง สวัสดิภาพของสังคมเป็นสิ่งสำคัญ เชื่อกันว่าการผิดพลาด ประเด็นใดประเด็นหนึ่งในการประกอบกิจพิธีอาจ ส่งผลไม่น่าปรารถนาที่ทำให้ต้องแก้ไขข้อผิดพลาด ในเร็ววันก่อนที่ความหวั่นไหว จะแพร่ไกลเกินกว่า จะควบคุมได้ในแง่ของการคาดหวังผล จากการประกอบพิธีกรรมแล้ว ศาสนาความเชื่อโดยทั่วไปตอบสนองความต้องการของผู้เลื่อมใส เป็นสองระยะใหญ่ๆ คือ การหวังผลตอบแทนระยะใกล้ๆ ในปัจจุบัน และการหวังผลตอบแทนในภพหน้า ความเชื่อทาง พิธีกรรมที่รองรับความเชื่อประเภทหวังผลตอบแทน ระยะไกลในภพหน้าเป็นการกระทำชนิดสะสมที่ต้อง หมั่นเพียรปฏิบัติอยู่อย่างสม่ำเสมอ

พิธีกรรมจะกระทำพร้อมกันไปในรูปแบบหมู่คณะ กระนั้นผลที่จะได้รับจะในภพภาคหน้า ก็เป็นเรื่องของ ปัจเจกที่ทราบกันดีว่าใครทำใครได้ ประเพณีที่เชื่อว่า จะส่งผลตอบรับในภพภาคหน้าจึงเป็นที่นิยมถือปฏิบัติ กันมาอย่างแพร่หลาย มีข้อนำสังเกต 3 ประการ

เกี่ยวกับการกระทำตามแนว ความเชื่อ เพื่อผลตอบแทน ระยะยาว 1) เป็นการกระทำในกลุ่มคนปฐมภูมิ โดยเฉพาะครอบครัว เครือญาติ 2) เป็นการประกอบ พิธีจะดำเนินไปอย่างเคร่งครัดในสังคมที่ให้ความสำคัญ กับอนุรักษนิยมในสังคมเช่นนี้ ผู้นำ ผู้อาวุโส มักเป็นผู้ชี้การกระทำตามพิธีกรรมศาสนาความเชื่อ นั้น จะเป็นการกระทำที่ยอมรับสภาพความเป็นจริง ในชาตินี้ แม้จะยอมรับในชะตากรรม กระนั้นความเชื่อ ก็มีแนวปฏิบัติให้ดำเนินตามเพื่อผลที่น่าอภิรมย์กว่า ในชาติหน้า สารสำคัญของแนวทางปฏิบัติดังกล่าวเป็น อยู่ที่ทำให้ เพราะการให้คือที่มาแห่งสันติที่สามารถ บังเกิดได้ในทุกๆกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิ (Lawsuit Study Institute of Thailand, 2013 : 5) ชาวอีสานมีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม ของอีสานเป็นอย่างมาก การทำนาหรือการผลิตข้าว จะมีพิธีกรรมทางศาสนาเป็นพื้นฐาน ชาวจึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชาวกับสังคมและวัฒนธรรม ของชาวอีสาน ประเพณีบุญที่มีคุณค่าและบทบาททาง สังคมและวัฒนธรรม เพราะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตของคนอีสานโดยตรง ตั้งแต่เริ่มหว่านไถ ปักดำ จนกระทั่งเก็บเกี่ยว คนอีสานเชื่อว่าข้าวคือ สิ่งที่มีบุญคุณต่อมนุษย์ ควรแก่การยกย่องบูชา ฉะนั้น คนอีสานจึงมีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวตั้งแต่แรก ประเพณี

บุญข้าวเป็นการตอบแทนพระคุณของข้าว ช่วยให้ชีวิตยืนยาวอยู่รอด ซึ่งประเพณีทำบุญข้าวก็จะมี ประเพณี บุญคุณลาน บุญข้าวจี บุญข้าวปุ้น บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญแจกข้าว การแสดงออกในพิธีกรรมต่างๆ ส่วนเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนความเชื่อและความยึดถือ ชาวอีสานใช้พิธีกรรมเป็นพลังสื่อความหมายต่อกันอย่างคุณค่า อุดมการณ์ ตลอดจนบรรทัดฐานทางศีลธรรมที่ตนนับถือ พิธีกรรมและความเชื่ออันแสดงถึงระบบความสัมพันธ์ที่ผสมผสานอย่างลงตัว และมีคุณภาพกับสิ่งแวดล้อมของเศรษฐกิจชาวนาดังนั้นอีสานจึงเป็นแผ่นดินที่อุดมไปด้วยสมบัติทางภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกถึงความเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม ดังกรณีงานบุญประเพณีทำบุญข้าวของชาวพุทธ จนไม่อาจประเมินค่าได้ที่สามารถเห็นได้จนถึงปัจจุบันทั้งศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ พิธีกรรมทางศาสนาที่มีอยู่มากมาย ประเพณีก็เป็นหนึ่งในมรดกที่บ่งบอกถึงความเจริญของชาวอีสาน (Phraariyavath Khemcarithera, 1987 : 15-18) ด้วยเหตุดังกล่าวผู้เขียนบทความจึงสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของข้าว และความเชื่อของประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษารูปแบบประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ ในจังหวัดขอนแก่น และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ ในจังหวัดขอนแก่น

2. ความเป็นมาของการกำเนิดข้าว

ดังที่ได้รับทราบกันแล้วว่าสังคมไทยเป็นสิ่งสังคมเกษตรกรรม ยังชีพด้วยการทำไร่ ทำนา ผลผลิตที่ได้จากไร่นาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีพ

และผลผลิตที่สำคัญ คือ ข้าว ชีวิตกับข้าวจึงเกี่ยวข้องกันอย่างแน่นแฟ้น ยากที่จะแยกออกจากกันได้ ด้วยเหตุนี้วิถีชีวิตของคนไทยจึงผูกพันกับข้าวมาโดยตลอด คนในสังคมไทยยกย่องและนับถือข้าวว่า เป็นสิ่งมีคุณและเป็นปัจจัยสำคัญแก่ชีวิตคนทั้งหลายมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นหากปีใดผลิตผลได้น้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ สังคมเกษตรกรรม สังคมไทยจะเกิดปัญหาหลายด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ สมาชิกของสังคมในชุมชนนั้นๆ จึงต้องหาวิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้าว ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพหรือปริมาณวิธีการต่างๆ ที่ทำนี้ ทำให้เกิดเป็นประเพณีพิธีกรรม คติความเชื่อเกี่ยวกับข้าวอย่างมากมาย

แฮกนา : ชาวอีสานได้ถูกฟ้าบันดาลให้เป็นชาวไร่ชาวนา ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์และฟ้า นั่นก็คือ “แถนฟ้า” หรือ “พญาแถน” มิใช่แต่เท่านั้น พญาแถนยังให้วิสูตรมเทพบุตร มาสั่งสอนการทำไร่ไถนาตลอดการดำเนินชีวิต เรื่องนี้มีบันทึกไว้ในพงศาวดารล้านช้างอย่างชัดเจน

จึงไม่แปลกที่ชาวอีสานเกิดมาก็มีงานทำ โดยไม่ต้องไปหางานจากกระทรวงแรงงาน หรือจากสำนักงานเลื่อนตามหัวลำโพง ให้เขาต้มเขาตุ๋น ที่ชาวอีสานเรียกว่า “ตอก่างกะปิ” นั้นแหละ อาชีพหรืองานที่เวลานั้นก็คือ “การทำนา”

เมื่อชีวิตทำนา คนอีสานก็ต้องคิดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกันกับนานั้นก็คือ น้ำ สัตว์ ข้าว ปลา ผู้คุ้มครองรักษา และความอุดมสมบูรณ์อื่นๆ ซึ่งหากทำให้ดี ทำให้ถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้การทำนาได้ผลมีข้าวกิน มีเพื่อนพ้องบริวาร ไม่อดไม่ยาก ไม่ทุกข์ ไม่ยาก เพราะคนอีสานกลัวทุกข์

อยู่ 3 ทุกข์คือ ทุกข์บมีข้าวกิน ทุกข์บมีดินอยู่ ทุกข์บมีคู่นอนนำ

หากสามารถกำจัดทุกข์ 3 ประการนี้ได้ คนอีสานก็จะมีแต่ความสุข สมบูรณ์ อยู่ดี มีแรงแสดงคำกลอนที่ว่า

สุขเพราะมีข้าวกิน สุขเพราะมีดินอยู่
สุขเพราะมีคู่นอนนำ สุขเพราะมีคาเต็มไถ่
จึงปรากฏว่า พิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอีสานจึงมักจะเกี่ยวข้องกับฟ้าฝน ข้าวกล้า และความอยู่รอด เพื่อให้ตนเองอยู่ดีมีแรงแทนนั้นเอง ซึ่งเราจะพบได้จากประเพณีฮีตสิบสองของชาวอีสาน ซึ่งมีเรื่องเกี่ยวกับฟ้าฝนต้นข้าวอยู่แทบทุกประเพณี เช่น

เดือนยี่ บุญคุณลาน ก็เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการทำขวัญข้าว ฉลองการทำนาได้ผลขอบคุณบุคคลและสัตว์เลี้ยงที่ช่วยให้ทำนาได้ผลดี

เดือนสาม บุญข้าวจี่ ก็เป็นการทำบุญถวายข้าวจี่ เพื่อถวายผลจากการทำนา ที่เรียกว่า “ผลแรกได้” เพื่อจะได้ที่ความสุขสมบูรณ์ ปราศรณาในสิ่งที่เป็นเลิศเป็นเอกตั้งทำน อัญญาโกณฑัญญะ

เดือนหก บุญบั้งไฟ ก็เป็นการทำบุญและจุดบั้งไฟเพื่อขอฝนจากพญาแถน เพื่อจะได้ทำไรไถนาตามปกติและฝน จะได้ตกตามปกติตลอดฤดูทำนา

เดือนเจ็ด บุญซำฮะ เป็นการบุญบ้านเลี้ยงมเหศักดิ์ หลักเมืองเพื่อความอุดมสมบูรณ์และอยู่เย็นเป็นสุขตลอดปี

เดือนสิบ บุญข้าวสาก เป็นการทำบุญถวายสลากภัต แต่พระสงฆ์แล้ว เลี้ยงตาแฮกเพื่อให้ตาแฮกช่วยดูแลนาข้าวให้อุดมสมบูรณ์ (Bausri,

2007 : 15-18)

1. ความเชื่อเกี่ยวกับข้าว ประเทศไทยมีลักษณะของผู้คนที่อยู่อย่างกระจายไม่หนาแน่น ความเชื่อที่พบในสังคมไทย จะไม่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พิธีกรรมและความเชื่อจึงขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมในแต่ละท้องถิ่นที่ ผู้ปกครองบ้านเมืองจึงต้องสร้างและบูรณาการให้ผู้คนที่ยึดไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ที่หลากหลายมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำเป็นต้องนำระบบความเชื่อ อิทธิฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถที่จะเอาชนะหรือสร้างความเคารพยอมรับจากชนเผ่าต่างๆ ได้ ดังนั้น เมื่อสังคมพัฒนาเป็นบ้านเป็นเมืองลักษณะของพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวจึงเกิดการนำเอาพิธีพุทธ ซึ่งมีการนิมนต์พระสงฆ์มาสวด ทำบุญทำทาน และพิธีพราหมณ์มาผสมผสานเข้ามาเพื่อสร้างเป็นพิธีกรรมที่ความอลังการ มีความศักดิ์สิทธิ์ ความน่าเชื่อถือให้กับราชสำนัก และพิธีกรรมอันนี้เองที่ส่งผลอิทธิพล และสะท้อนกลับไปยังความเชื่อของชาวบ้านอีกต่อหนึ่ง

พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องราวของความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่างความเชื่อในเรื่องของผี ความเชื่อท้องถิ่น ความเชื่อในเรื่องพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูด้วย เช่น พิธีจุดบั้งไฟ มีความเชื่อว่า “แถน” เป็นเทพดั้งเดิมของชนเผ่าไทเป็นผู้ที่สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลกไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ทุกอย่าง มีอิทธิพลต่อการทำมาหากิน ความเป็นอยู่ของผู้คน ทำให้ผู้คนกลัวมาก เมื่อมีปัญหาอะไรต้องไปขอให้พระยาแถนช่วย พิธีกรรมนี้มีความสำคัญมากต่อการทำมาหากินและการปลูกข้าวของ

คนไทยหรือคนถิ่นไทยลาว เพื่อส่งสาส์นไปถึง พระยาแฉก ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล พิธีกรรม ในประเพณีจุดบั้งไฟนี้ เป็นพิธีที่ไม่สามารถทำขึ้น โดยคนเพียงไม่กี่คน แต่เป็นเรื่องของคนทั้งชุมชน ทั้งสังคมต้องให้ความร่วมมือร่วมใจกันที่จะแก้ปัญหาวิกฤตในสังคมตัวเอง บทบาทของพิธีกรรม ไม่ใช่เพียงแต่จะบันดาลให้ฝนตกมาได้ตามความ เชื่อของท้องถิ่นเท่านั้น แต่เป็นพิธีกรรมที่ทำให้คน ทั้งชุมชนมีความสามัคคีและร่วมแรงร่วมใจกัน ทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมด้วย “แม่โพสพ” เป็นความเชื่อนับแต่อดีตถึงปัจจุบันว่าเป็น เทพธิดา แห่งข้าว โดยมีที่มาของความเชื่อว่า แม่นั้นเป็นผู้ให้ กำเนิด เป็นผู้ที่มิบทบาทสูงที่สุดในครอบครัว และสิ่งที่มีคุณประโยชน์ทั้งหลายในสังคมไทยนั้น มักจะใช้คำว่าแม่เป็นคำเรียกชื่อไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ แม่ธรณี ฯลฯ การใช้คำว่า “แม่” เรียกข้าวก็คือ เป็นการให้การยกย่องมากที่สุด ข้าวมีความสำคัญ ก็เพราะว่าข้าวเป็นผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์

เพราะฉะนั้น หน้าที่ที่มนุษย์ต้องตอบแทน คือมนุษย์ต้องเลี้ยงดูพุ่มพืชเลี้ยงดูข้าวด้วย ข้าวมีขวัญข้าว ซึ่งเหมือนกับมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ต้องมีขวัญ ขวัญนั้นสามารถที่จะกระทบกระเทือน เจ็บไข้ได้ป่วยหรือไม่พึงพอใจได้ ถ้าต้องการให้อยู่ดี มีสุข ต้องเอาอกเอาใจขวัญของข้าว นับแต่อดีต สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม คือ การเพาะปลูก พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวจึงมีความสำคัญต่อชีวิต ในการทำเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดความอุดม สมบูรณ์ พิธีกรรมจึงมีจุดประสงค์หลักที่ เกี่ยวกับข้าวแสดงให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหาของ ชาวบ้านที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้าน

ในการเผชิญกับปัญหาเรื่องปากเรื่องท้อง เรื่องความอยู่รอด พิธีกรรมข้าวมีความสำคัญ ต่อชาวบ้านมากที่สุด เพราะเกี่ยวข้องกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพ ดังนั้น พิธีกรรมข้าวจะมีการจัดขึ้น อย่างต่อเนื่องตลอดปี โดยช่วงที่สำคัญที่สุดจะอยู่ ระหว่างหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตและก่อนเริ่ม ฤดูกาลใหม่ (Buasri, 2012 : 10-12)

3. รูปแบบประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ

1. ประเพณีบุญคุณลาน ถือเป็นประเพณี ที่มีความสำคัญมากประเพณีหนึ่งของชาวอีสาน เพราะเป็นบุญที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับการแสดงออก ถึงความเคารพบูชา ในสิ่งที่เป็นปัจจัยยังชีพ อันสำคัญของผู้คน คือ ข้าว เพราะความจริงของ พิธีนี้ต้องการจะเน้นให้ผู้คนลูกหลานได้ทราบว่ ากว่าข้าวแต่ละเม็ดจะมากองอยู่บนลานนั้น มีความเป็นมายุ่งยากลำบากเพียงใด และเป็นการ แสดงให้เห็นถึงความปลื้มปีติยินดีแต่ละปี ข้าว ปลา อาหาร มีความอุดมสมบูรณ์เพียงใด เพราะหากกองข้าวอยู่บนลานบุญมีมาก นั้นแสดงว่าปีนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้าน ได้ข้าวมากมางานบุญในปีนี้นั้นย่อมมีแต่ ความสดชื่น เบิกบานตามมา

บุญคุณลาน หากจะให้ความหมายตาม สาระพิธีแล้วก็คือ บุญที่สร้างขึ้นเพื่อทำขวัญข้าว เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้านและเป็นการบูชา ขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้าวไม่ว่าจะเป็นผีปู่ตา ผีตาแฮก หรือเจ้าแม่ โพสพ เป็นต้น ที่ประทานข้าวมาอย่างอุดมสมบูรณ์ (Raksuthee, 2103 : 18-23)

2. ประเพณีบุญข้าวจี่ (บุญเดือนสาม) ข้าวจี่ คือ ข้าวเหนียวนึ่งให้สุก แล้วนำมาปั้นเป็นก้อนโตประมาณเท่าไข่เป็ดขนาดใหญ่หรือผลมะตูมขนาดกลาง ปั้นให้แน่นแล้วทาเกลือให้ทั่วเสียไปอย่างไฟ หรือจะย่างบนตะแกรงเหล็กก็ได้ด้วยไฟถ่าน พลิกไปมาให้สุกเหลืองพอดีจนเอาออกมาทอดด้วยไข่ ซึ่งไข่นั้นจะต้องตีให้ไข่ขาวและไข่แดงเข้ากันดีแล้วทาจนทั่ว ปั้นข้าวเอาไปย่างไฟให้สุกอีกทีหนึ่ง บางแห่งนิยมใส่น้ำอ้อยด้วย ดังคำโบราณที่ว่า “เดือนสามค้อยเจ้าหัวค้อยปั้นข้าวจี่บ่มน้ำอ้อยจ้วน้อยเซ็ดน้ำตา” เหตุที่การจี่ข้าวมาเกี่ยวข้องกับพระเป็นเพราะชาวอีสานเป็นคนมีนิสัยชอบทำบุญกุศลอยู่แล้ว เมื่อมีอาหารของขบเจี้ยวอะไรดี ๆ ก็มักจะคิดถึงพระ ข้าวจี่ก็เป็นอาหารอย่างหนึ่งที่ชาวอีสานชอบเมื่อตนเองชอบและเห็นว่า พระทำฉันเองไม่ได้ จึงได้นำข้าวจี่ไปถวายพระและกระทำกันจนเป็นประเพณีตราจันปัจจุบัน (Raksuthee, 2103 : 27-29)

3. ประเพณีการทำบุญข้าวประดับดิน คำว่า “บุญข้าวประดับดิน (หรือบุญเดือนเก้า) ข้าวประดับดินตามพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของสำนักงานคณะกรรมการทางวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2537 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ข้าวประดับดิน น. ชื่องานบุญสิ้นเดือน 9 บุญข้าวสากน้อยก็เรียกชื่ออาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ ที่จัดใส่กระถางหรือภาชนะอื่นๆ วางไว้ตามพื้นดินหรือโคนต้นไม้ เพื่อเป็นการเช่นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ข้าวประดับดิน” (ถิ่นอีสาน)

ของเล็กๆ น้อยๆ ที่เอาไปบูชาตามต้นโพธิ์และพระเจดีย์เวลาเข้ามิดเดือน 9” วัดจนะนุกรมพาสาลาวกรม ของ ดร.ทองคำ อ่อนมะณีสอนพิมพ์โรงพิมพ์เวียงจันทร์ ปี ค.ศ. 1992 ได้ให้ความหมายว่า เข้าประดับดิน น. บุญประเพณีอันหนึ่งของลาว มีอยู่ใน ฮีตสิบสอง เฮ็ดกันในเดือนเก้าดับ โดยการห่อของคาวและหวานใส่ใบกล้วยเฮ็ดเป็นห่อทั้งนี้ การทำบุญข้าวประดับดินถือว่าเป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสอง นิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดินเป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรต (ชาวอีสานบางถิ่นเรียก ผेत) หรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดิน ได้แก่ ข้าว และอาหารคาวหวาน พร้อมหมากพลู บุหรี่ที่ห่อด้วยใบตองกล้วย นำไปวางไว้ตามต้นไม้แขวนไว้ตามกิ่งไม้ ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง (คนอีสานโบราณเรียกกำแพงวัดว่า ด้ายวัด) หรือวางไว้ตามพื้นดิน เรียกว่า “ห่อข้าวน้อย” พร้อมกับเชิญวิญญาณของญาติมิตร นำภัตตาหารไปถวายแด่พระภิกษุสามเณร แล้วอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย โดยการหยาดน้ำ (กรวดน้ำ) ไปให้ด้วย

สรุปได้ว่า บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดินเป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรตหรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดิน ได้แก่ ข้าวและอาหารคาวหวาน พร้อมหมากพลู บุหรี่ที่ห่อใบตองกล้วย นำไปวางไว้ตามต้นไม้แขวนไว้ตามกิ่งไม้ ตามบริเวณกำแพงวัดบ้างหรือวางไว้ตามพื้นดิน

4. ประเพณีการทำบุญข้าวสาก ประเพณีการทำบุญข้าวสาก (สลาภักต์) นิยมทำในวันขึ้น

15 ค่ำ เดือน 10 เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตาย หรือเปรต บางท่านว่าเป็นการทำบุญให้เปรตอีกครั้งหนึ่ง โดยมีเวลาจากบุญข้าวประดับดิน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เปรตต้องกลับไป ณ ที่อยู่ของตน ก่อนทำบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะเตรียมข้าวเม่า ข้าวพอง ข้าวตอก ขนม และอาหารคาวหวานอื่นๆ ตลอดจนผลไม้ต่างๆ ไว้สำหรับทำบุญอย่างคึกคักในวันงาน สำหรับข้าวเม่า ข้าวพอง และข้าวตอกนั้น จะคลุกเข้ากันและใส่น้ำอ้อย น้ำตาล ถังว่า มะพร้าวให้เป็นข้าวสาก (ภาคกลาง เรียกว่า ข้าวกระยาสารท) แต่บางแห่งเรียกว่า ข้าวเม่า ข้าวพอง และข้าวตอกมิได้คลุกเข้าด้วยกัน คงแยกไปทำบุญเป็นอย่างๆ ไปตามเดิม เมื่อเตรียมของทำบุญแล้ว ชาวบ้านจะเอาข้าวปลาอาหารที่มีอยู่ไปส่งญาติพี่น้อง และผู้รักใคร่นับถือ อาจส่งก่อนวันทำบุญหรือส่วนในวันบุญเลยก็ได้ แล้วแต่สะดวก สิ่งของเหล่านี้มักแลกเปลี่ยนกัน ไปมาระหว่างญาติพี่น้อง และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เรือนเคียง ถือเป็น การได้บุญและเป็นการผูกมิตรไมตรีกันไปในตัวด้วย (Machima, 1994)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับประเพณีบุญข้าว

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับประเพณีบุญข้าว จะมีหลักธรรมของบุญกิริยาวัตถุ 10 อริยทรัพย์ 7 ความกตัญญูกตเวที ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญคุณลาน คือ หลักธรรมกตัญญูกตเวที มีความกตัญญูกตเวทีต่อข้าวที่เราได้กินทุกวัน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับประเพณีบุญข้าวจี คือ ทาน ศีล ภาวนา การให้ทาน หมายถึง การแบ่งปันผู้อื่นด้วยสิ่งของ เป็นการขัดเกลาความเห็นแก่ตัว การรักษาศีล หมายถึง เป็นการลดละ เลิกความชั่ว ไม่เบียดเบียนใคร การเจริญภาวนา หมายถึง การภาวนาพัฒนาจิต และปัญญา ทำให้จิตสงบไม่มีกิเลส

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับประเพณีบุญข้าวประดับดิน คือ ความกตัญญูกตเวที ซึ่งหมายถึงบุคคลผู้รู้คุณท่าน และตอบแทนคุณท่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับประเพณีบุญข้าวสาก คือ ความกตัญญูกตเวที ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้รู้คุณท่านและตอบแทนคุณท่าน ซึ่งในที่นี้บุญข้าวสากนั้น เป็นการกตัญญูทำบุญให้บรรพบุรุษ กตัญญูต่อผีตาแฮกที่คอยดูแลรักษาที่ดินทำกินให้เกิดความสมบูรณ์ และมีความสัมพันธ์อีกอย่างคือ บุญกิริยาวัตถุ ทาน ศีล ภาวนา ประเพณีบุญข้าวสาก จะตรงกับวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ทุกคนจะมาทำบุญที่วัด รักษา ศีล เจริญภาวนา

ความแตกต่างของการทำบุญคุณลาน ในสมัยอดีตและปัจจุบัน ในสมัยก่อนจะใช้ศาลากลางบ้านจะเป็นพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา แต่ในสมัยปัจจุบันพิธีกรรมจะใช้สถานที่วัด และจะนำมารวมกันที่วัด จะมีคณะกรรมการวัด เป็นผู้จำหน่ายเป็นรายได้ของวัดต่อไป กลางคืนก็มีมหรสพมาฉลอง เช่น หมอลำกลอน หรืออื่นๆ แล้วแต่จะจัดมาฉลอง

ความแตกต่างของการทำบุญประเพณี บุญข้าวจี่ในสมัยอดีตกาลและปัจจุบัน คือ ในสมัย ก่อนใช้ศาลากลางบ้าน เป็นสภาพที่จัดในการจัดพิธี นอกจากศาลากลางบ้านแล้ว สภาพที่ต้องจัดเตรียม อีกที่หนึ่ง คือ ศาลหลักบ้าน เพราะเมื่อถึงวันงาน ชาวบ้านจะนำอาหารส่วนหนึ่งมาไว้ที่นี่ แต่ใน ปัจจุบันจะทำข้าวจี่ที่บ้าน แล้วตอนเช้าในวันรุ่งขึ้น จึงนำไปทำบุญถวายพระสงฆ์ที่วัด

ความแตกต่างของการทำบุญประเพณี บุญข้าวประดับดิน ในสมัยอดีตและปัจจุบัน คือ ในสมัยอดีตทุกคนจะพร้อมหน้าพร้อมตากัน ทั้งครอบครัว แต่ในปัจจุบันหลายครอบครัว ต้องมีหน้าที่ทำงาน บางคนก็ส่งเงินมาร่วมทำบุญ กับครอบครัวอาจจะไม่ได้ทำบุญพร้อมหน้า พร้อมตากัน คนรุ่นหลังอาจจะยังไม่รู้จักและเข้าใจ ประเพณีบุญข้าวประดับดินมากนัก เพราะพ่อแม่ บางครอบครัวต้องไปทำงาน เลยไม่ค่อยได้พา ลูกหลานเข้าวัด ทำให้ไม่เข้าใจประเพณีบุญข้าวประดับดินอย่างชัดเจน

ความแตกต่างของการทำบุญประเพณี บุญข้าวสาก ในสมัยอดีตและปัจจุบัน คือ ในสมัย อดีต ถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกัน สร้างความผูกพัน ระหว่างญาติพี่น้องให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แต่ในปัจจุบัน ผู้ไปรับจ้างหรือไปทำงานต่างจังหวัดแต่ไม่สามารถ มาร่วมพิธีได้ จึงส่งเงินมาทำบุญเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย แทนการมาร่วมพิธีกรรม บางครอบครัวที่ไปทำงาน ที่อื่นแล้วสะดวกมาร่วมพิธีได้ก็จะทำสิ่งของต่างๆ มาร่วมทำบุญกับครอบครัวเดิม แล้วกลับไปร่วม พิธีกรรมกับครอบครัวของตนเอง ที่ย้ายไปอันเป็น ที่อยู่ของตนเอง ผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไม่อยู่ในเมือง

ที่ไม่ไกลจากบ้านเดิมนัก สามารถกลับไปเตรียม สิ่งของและอยู่ร่วมพิธีกรรมกับครอบครัวเดิมได้

5. สรุป

1. ความเป็นมาของข้าวและความเชื่อ ของประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ ประเพณี บุญข้าวเป็นสื่อสะท้อนเรื่องราวของข้าวและสิ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับข้าวที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับคนไทย มาแต่โบราณ ข้าวเป็นวัฒนธรรมที่อยู่กับคนไทยมา ตั้งแต่เกิดจนตาย เนื่องจากข้าวเป็นพืชหลักสำคัญของชีวิตคนไทย ดังนั้น ประเพณีบุญข้าวจึงเป็นตัว กำหนดลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ชาติไทยอย่างกว้างขวางและละเอียดลึกซึ้ง ประเพณีบุญข้าวมีความสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐาน ของคนไทยจากหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ พบว่า การเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนในการสร้างบ้าน ตั้งเมืองเป็นการเคลื่อนย้ายแสวงหาที่ลุ่ม เพื่อทำการเพาะปลูกข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักทั้งสิ้น สังคมของชุมชนในท้องถิ่นและสัมพันธ์กับวงจร ในรอบปีของการปลูกข้าวฤดูกาลต่างๆ จะถูก กำหนดโดยการปลูกข้าวทั้งสิ้น เช่นในภาคกลาง ฤดูกาลทำนาจะเริ่มต้นตั้งแต่ชั้น 1 ค่าเดือน 6 และ ปักดำข้าวในเดือน 8 ในขณะที่ภาคเหนือจะนับ ฤดูกาลแตกต่างไปจากภาคกลาง คือ จะเริ่ม แสกนา-ไถนา ในราวเดือนสิบและปักดำในเดือน 11 (เดือนสิงหาคม) เป็นต้น

งานบุญประเพณีที่ทำขึ้นตั้งแต่ก่อนฤดูกาล เพาะปลูกจนถึงหลังจากการเก็บเกี่ยว พิธีกรรม ดังกล่าวเริ่มตั้งแต่ พิธีแรกนา ประเพณีแห่นางแมว ขอฟน ประเพณีไถอาสา ประเพณีทำขวัญแม่โพสพ

ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ประเพณีเชิญขวัญข้าว
สู่ลาน ประเพณีทำบุญลาน ประเพณีพิธีปิดขันธ์
ประเพณีเปิดขันธ์ ข้าวกับคนไทยผูกพันใกล้ชิดมา
ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์จนถึงปัจจุบัน ความผูกพัน
ระหว่างคนไทยกับข้าวนั้น ไม่ได้ได้อยู่แต่ในจิตใจ
เท่านั้นแต่ยังอยู่ในรูปธรรมนิยม ประเพณี
ความเชื่อต่างๆ คนไทยอาศัยข้าวเป็นสิ่งแสดงออก
สนองความเชื่อตามประเพณีนิยม ทำให้เกิด
พิธีกรรมต่างๆ ขึ้น เพื่อเป็นการพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ให้ช่วยเหลือให้ได้ผลผลิตเต็มเม็ดเต็มหน่วย
และเฉลิมฉลองเพื่อสร้างความมั่นใจว่าการผลิตนั้น
จะได้สมบูรณ์ประเพณีต่างๆ

ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้จะมีในทุกภูมิภาคของ
ประเทศและมีอยู่เกือบตลอดทั้งปี เช่น พิธีขอฝน
ประเพณีกรรมแรกนาขวัญข้าวบูชาแม่โพสพ
พิธีเอาข้าวขึ้นขันธ์ พิธีปิดขันธ์และพิธีเปิดขันธ์ เป็นต้น
พิธีกรรมต่างๆ มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตชาวนา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการเพาะปลูกฝัง
พฤติกรรมทางจริยธรรม ให้สังคมมีพฤติกรรม
อ่อนน้อม ครอบครัวยุติธรรมและสังคมอยู่ในลักษณะพึ่งพา
อาศัยกัน จึงถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดและเสาค้ำ
วัฒนธรรมไทยที่สำคัญ เมื่อทราบถึงประวัติความ
เป็นมาของข้าวแล้วก็ต้องรู้จักถึงพิธีกรรมเกี่ยว
กับข้าวด้วยเช่นเดียวกัน

2. รูปแบบประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธ
ในจังหวัดขอนแก่น เช่น ประเพณีบุญคุณลาน
มีจุดมุ่งหมายและความสำคัญ คือ บุญที่ทำขึ้น
เพื่อทำขวัญข้าวเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้าน
และเป็นการบูชาขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับข้าว ไม่ว่าจะเป็นผีปู่ตา ผีตาแฮก

หรือเจ้าแม่โพสพเป็นต้น ที่ประทานข้าวมาอย่าง
อุดมสมบูรณ์ ประเพณีบุญข้าวจี่มีจุดมุ่งหมาย
และความสำคัญคือ ข้าวเหนียวหนึ่งให้สุก แล้วนำมา
ปั้นเป็นก้อนโตประมาณเท่าไข่เปิดขนาดใหญ่
หรือผลมะตูมขนาดกลาง ปั้นให้แน่นแล้วทาเกลือ
ให้ทั่วเสียบไม้ย่างไฟหรือจะย่างบนตะแกรงเหล็ก
ก็ได้ พลิกไปมาให้สุกเหลืองพอดิจนเอาออกมาทา
ด้วยไข่ นำข้าวจี่ไปถวายพระแล้วปฏิบัติจนเป็น
ประเพณีจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนอีสานพึงปฏิบัติ
เป็นประจำทุกปี หากทำเสร็จแล้วจะทำให้ได้
บุญกุศลมาก

ประเพณีบุญข้าวประดับดิน มีจุดมุ่งหมาย
และความสำคัญ คือ บุญนี้มีความสำคัญต่อ
ชาวอีสานมาก เพราะชาวอีสานจะมีความเชื่อเดิม
เกี่ยวกับผีมาตั้งแต่โบราณกาลนาน จัดอาหารคาว
หวาน หมากพลู บุหรี่ ที่จัดใส่กระถางหรือภาชนะ
อื่นๆ วางไว้ตามพื้นดินหรือโคนต้นไม้ เพื่อเป็นการ
ไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ประเพณีบุญข้าว
สากมีจุดมุ่งหมายและความสำคัญคือ ชาวบ้าน
จะจับสลากชื่อพระภิกษุ สามเณร จับถูกชื่อ
พระภิกษุ สามเณรรูปใด ก็นำไปถวายพระภิกษุ
รูปนั้น แล้วรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้เปรต
และญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้ผู้ที่มีที่นา
จะนำข้าวสากไปเลี้ยง “ตาแฮก” ที่นาของตน
เพื่อให้ตาแฮกช่วยดูแลข้าวกล้าในนาและบันดาล
ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ตนเอง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญข้าวของชาวพุทธในจังหวัด
ขอนแก่น จะมีหลักธรรมของบุญกิริยาวัตถุ 10
อริยทรัพย์ 7 ความกตัญญูกตเวที ความสัมพันธ์

ระหว่างพระพุทธศาสนากับประเพณีบุญคุณถาน คือ หลักกรรมกตัญญูกตเวที มีความกตัญญูกตเวที ต่อข้าวที่เราได้กินทุกวัน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับ ประเพณีบุญข้าวจี้ คือ ทาน ศีล ภาวนา การให้ทาน เป็นการแบ่งปันผู้อื่นด้วยสิ่งของ เป็นการขัดเกลา ความเห็นแก่ตัว การรักษาศีล เป็นการลดละ เลิกความชั่ว ไม่เบียดเบียนใคร การเจริญภาวนา เป็นการภาวนาพัฒนาจิต และปัญญา ทำให้จิตสงบ ไม่มีกิเลส

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน คือ ความกตัญญูกตเวที ซึ่งหมายถึงบุคคลผู้รู้คุณท่าน และตอบแทน คุณท่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับ ประเพณีบุญข้าวสาก คือ ความกตัญญูกตเวที แก่บุคคลผู้รู้คุณท่านและตอบแทนคุณท่าน กตัญญู

ต่อบรรพบุรุษ กตัญญูต่อผีตาแฮกที่คอยดูแลรักษา ที่ดินทำกินให้เกิดความสมบูรณ์ และมีความสัมพันธ์อีกอย่างคือ บุญกิริยาวัตถุ ทาน ศีล ภาวนา ประเพณีบุญข้าวสาก จะตรงกับวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ทุกคนจะมาทำบุญที่วัด รักษา ศีล เจริญ ภาวนา

คุณค่าของประเพณีบุญข้าวที่มีต่อ ชาวพุทธ ได้แก่ ด้านครอบครัว ทุกคนได้ทำบุญ ร่วมกัน เข้าวัดฟังธรรมทั้งครอบครัว ทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์กันในครอบครัว ด้านชุมชน เกิดความ สามัคคีกันในชุมชน ทุกคนเข้าวัดทำบุญทั้งหมู่บ้าน ตั้งแต่ผู้นำหมู่บ้าน ลูกบ้าน พบปะพูดคุยกันได้เห็น ภาพที่ประทับใจ บ่งบอกถึงความพร้อมเพรียงและ สามัคคีกัน และด้านเศรษฐกิจ ทุกครอบครัวก็จะ ทำบุญตามกำลังที่จะสะดวกมาทำ ส่วนหนึ่งที่ถวาย ให้แต่พระสงฆ์ อีกส่วนหนึ่งให้บูรณะวัด ซึ่งจะ มี กรรมกรวัดเป็นผู้ดูแล

References

- Buasri, S. (2012). *Original Point of Thai Ceremony*. Bangkok : Sukhothai Thammathirat University Press.
- Bausri, U. (2007). *Inscribable E-San*. KhonKaen : Cultural Promotion Office, KhonKaen University.
- Lawsuit Study Institute of Thailand. (2013). *Thai Lawsuit Study*. Bangkok : Lawsuit Study Institute of Thailand.
- Machima, P. (1994). Pradaben Ceremony and Khoavsak Ceremony Kutrang Villagde, Kutrang sub-district, Pheurabeu District, Mahasarakham Province. *Master Thesis*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Pāli Tipitakas : Mahachula Tepitaka Edition*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

Phra Ariyavath Khemcarithera. (1987). *The Concept of Villagers' Beliefs, First Pushishing.*

Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

Raksuthee, S. (2013). *Traditions of E-san, First Pushing.* Bangkok : Education Development Printing.